

ats, dat hij
n spelen in
nen bekend
lijke decor-
gehele ge-
nnerlijk van
t op geheel
iet tal van
eijlijker be-
, waarin de
alen, zal het

esultaat, dat
g dienen te
id van den
het eerste
en grootere
toeltje, ziel
vred steeds
op voorbe-
ot een lich-
liefde van
verzachten
toestand te
elicht ver-
belangrijke

actie. Hier
in het jonge
g. Wel heeft
zen, om al-
n het groote
geheel klaar
uur komt in
ls een jong
wil uit den
m van alle
niet de be-
het nieuwe
it de buiten-
t, waartegen
houding tot
zijn hoede-
tem een on-
stituut en
ten van het
die als een
t zich schik-
als normaal
zich draagt
haat, meent
ringen om-
eten leeren.
dwang, wat
verleent aan
ctie, die hij
uitwerking
persoon.

deel bezien
veede, waar-
stand op het
omdat daar
voltrokken
oneel en de
reageert op
en na zijn
et instituut,
oogen leeren

or menschen
ritiek moes-
kheid tegen-
partij kiezen
den leeraar,
neemt, gaat
g als goede
en. Als deze

eel te doen:
bezig ben op
er; maar zeg
verlaten dan

aan de disci-
oprachten,
oor vrouwen
bij Matthëus,
„Boodschapt
ur Galilea en
t gaan naar
n van Jezus.
n verklaard:
Hier wordt
ristus' bezigt
l. Zijn heen-
teer onwaar-
tocht naar
pen voor de
eg door den

moment", een
inuiteit van de
gezet van de

den Arbeider
continuiteit,
dit het ander,
onderbroken
de verande-
s", stemt de

hem raadt niet te veel waarde te hechten aan het woordje Christelijk, maar liever God als vriend te zien, vindt Roel dezen raad onjuist. Hij wil juist trachten als Christen te leven en God als Vader te eeren.

Zijn zucht naar eerlijkheid doet hem de menschen anders zien. De sfeer is milder in dit derde deel, de directeur een streng, maar rechtvaardig man, ja zelfs zeer vriendelijk. Behalve enkele vrienden, die uit het vorige deel bekend waren, blijft het personeel van het instituut op den achtergrond. Alles concentreert zich om Roel's innerlijke rijping. Maatschappelijk maakt het instituut hem klaar. Zijn aanleg, door goede leiding gericht, brengt hem door verschillende examens, waardoor de zekerheid voor een goede toekomst stijgt.

Doch Roel moet mensch worden en met zich zelf klaar komen. Dit probleem van innerlijken groei is de kern van het boek en daarmee heeft de schrijver misschien te hoog gegrepen. Alles wat buiten dit probleem omgaat, of er zijdelings mee te maken heeft, is voortreffelijk beschreven. Langzaam aan voelt Roel een innerlijke eenzaamheid. Noch tegen vrienden noch zelfs tegen zijn ouders kan hij spreken over zijn moeilijkheden. Zijn oude, driftige natuur speelt hem nog herhaaldelijk parten en verwikkelt hem in een aantal conflicten. Oude vrienden worden zijn vijanden, als hij hen om hun vuil gedrag afranselt. Maar in hem zelf woedt de strijd van het vleesch tegen den geest. Hij wordt verliefd en de liefde vertoont zich aan hem in haar tweërlei gestalte: zuivere liefde en hartstocht.

De macht van deze beide gevoelens wordt door den schrijver aangetoond in twee nieuwe figuren, zijn verloofde Jo en de kinderjuffrouw Mary. Hier openbaart zich echter een zwakte in het talent van den auteur. Geen van deze beide figuren worden gestalten van vleesch en bloed, zij blijven vaag, als personificaties van het goede en het kwade. Zijn toegeven aan het kwade brengt hem tot verschillende verwickelingen met den directeur en zijn vrienden. De rol van de verloofde, van het lieve meisje Jo, blijft uiterst beperkt. Zijn houding tegenover haar is zelfs nooit geheel goed. Dat hij tenslotte overwint, is niet het resultaat van haar goeden invloed.

Ondertusschen heeft Roel nog dien anderen strijd te voeren in zijn verhouding tot God. Deze is wel nauw verbonden met dat andere conflict, maar blijft er te veel naast staan als een strijd op een ander front. Hier brengt het sterven van opoe, de mooie figuur uit het eerste deel, den stoot tot verandering. Hoewel ook hier niet alles even aannemelijk is, gaat de overgang hier geleidelijker en als hij tenslotte zijn houding tegenover God heeft gevonden, eindigt ook het andere conflict. Toch had dit einde fraaier kunnen zijn, want Roel wint niet door zijn veranderde levenshouding, maar het kwade wordt van hem geweerd, door het vertrek van Mary na een onverkwikkelijke scène. De triumpf wordt zodoende wat goedkoop.

Het derde deel van de trilogie draagt dus een eigen karakter. De sterke spanningen uit de vorige deelen wordt hier gemist. Aan het eind van deel twee heeft Roel zich al verzoend met zijn lot en gaat hij het instituut binnen, om te trachten na ernstig werken zich een plaats als volwaardige te veroveren in de maatschappij. Gezien de goede kwaliteiten die Roeltje reeds op verstandelijk gebied had getoond in de vorige deelen, verwacht niemand, dat hij niet zal slagen. Zijn succes op verschillend gebied bevremdt dus niet en veroorzaakt geen spanning. Deze had moeten ontstaan uit de groote innerlijke conflicten, en daarin is de schrijver niet geheel geslaagd.

hemelvaart volkomen overeen. Zij zelf is een geweldige daad Gods op één moment, hemel en aarde bewegend, hart en zinnen der toeschouwers aangrijpend, een schok-moment in den tijd (temps). Maar zij wordt voorbereid in een serie van 40 dagen (durée).¹⁾ Christus kan niet zoo plotseling op den dag Zijner opstanding de aarde weer verlaten en den hemel beklimmen. Zoals Zijn indaling in deze wereld een resultaat is van een boven-natuurlijk ingrijpen Gods op tijdsmomenten (ontvangens van den Heiligen Geest) en den normalen gang van het natuur-gebeuren (geworden uit een vrouw), zóó is ook Zijn heengaan voorbereid in een periode van zich-losmaken van de aarde.

Zoo zien wij Christus voortgaan van graf naar hemel. Hij breekt den band met de aarde niet gewelddadig, Zijn heengaan is evenmin abrupt als Zijn komen. Hij maakt Zich geleidelijk los van de aarde, zooals Hij bij Zijn vleeschwording „geleidelijk" is ingekomen in de wereld.

Daarom heeft dat verblijf van Christus op aarde gedurende deze veertig dagen heils-„geschichtliche" betekenis en profetische kracht. Christus, de nieuwe mensch, de Eerstgeborene uit de dooden, de tweede Adam, verkeert als voor-den-hemel-Bestemde veertig dagen lang op deze aarde. Hij verbindt in Zijn verblijf hemel en aarde en waarborgt in dat vertoeven de toekomstige, eeuwige vereniging van deze beide. Zijn verblijf profeteert de bereiking van het doel van Gods verlossingsplan: de eeuwige conjunctie van hemel en aarde, de samenvloeiing van de dingen die boven zijn

Maar toch, als men dit boek leest, ondervindt men weer die weldadige gewaarwording, die men verkrijgt, als een goed verteller de aandacht weet vast te houden. Ook in dit laatste deel blijkt Kramer een schrijver, waarop we trotsch kunnen zijn. Zijn trilogie in haar geheel is een zeer voortreffelijk en bijzonder werk, dat tot de zeer goede christelijke literatuur kan gerekend worden. Het zou jammer zijn als met Roel ook de schrijver afscheid nam. We hopen hem nog meermalen in nieuwe romans te ontmoeten.

Gron.

H. S.

Guido de Brès en de bisschop van Atrecht.

IV.

DE BISSCHOP: Ik beken, dat de Ouden offer genoemd hebben alle handelingen, waardoor wij aan God gebonden zijn, maar dit neemt niet weg, dat de Kerk niet een wezenlijk offer van het lichaam van den Heere bezit, noch dat het woord offer in zijn eigen betekenis zou genomen zijn: want het beteekent slachten, maar wij dooden Jezus Christus in de Mis niet. En dat is de reden waarom de Ouden ons offer hebben genoemd onbloedig offer.

GUY: Het is wel zeker, dat de Ouden hebben gesproken van een onbloedig offer, maar men moet hun bedoeling kennen.

Zij hebben zoo gesproken, daar zij de natuur der Sacramenten wilden aantoonen. En zij hebben geen bezwaren gehad om te zeggen, dat een onbloedig slachtoffer hier gebracht is als offer, om het tekenen der waarheid te onderscheiden. Hoe zou men daarmee in overeenstemming kunnen brengen hetgeen de Roomsche kerk zegt, te weten, dat in haar onwel het natuurlijk en lichamelijke bloed is begrepen?

Ik weet wel dat men antwoordt, dat het offer onbloedig genoemd wordt, om reden dat Jezus Christus er niet in ter dood is gebracht, en zijn bloed er niet bij gestort is. Niettegenstaande dit, gij doodt hetgeen gij slachtoffer, en een slachtoffer wordt niet zonder bloed gebracht. Want gij zegt, dat in den ouwel het bloed lichamelijke met het lichaam aanwezig is. Dus is het niet een offer zonder bloed. Behalve dat, zegt gij, dat gij in de Mis het woord offer niet in zijne eigenlijke betekenis neemt, te meer, zegt gij, omdat offeren dooden is. Maar daarop betoog ik als volgt: Het woord offer beteekent dooden. In de Mis offert gij Jezus Christus aan God Zijn Vader. Dus volgt hier uit, dat gij Hem in de Mis doodt. Maar gij antwoordt, dat gij Hem niet doodt. En daarop zeg ik met u dat offeren dooden is. Gij doodt Jezus Christus in de Mis niet. Dus brengt gij geen offer.

DE BISSCHOP: Het is verwonderlijk, hoe gij zulk een heilig werk, zoo prijzenswaardig en nuttig voor de kerk, afkeurenswaardig kunt vinden. Als ik de Mis opdraag, bid ik God dat het Hem behage, het lichaam en het bloed van Zijn Zoon aan te nemen, dat ik Hem daar op het altaar aanbied, en dat Hij het ontvange voor al onze zonden. Wij zouden zeer slecht handelen als wij zulks niet deden door den welbeminden Zoon aan den Vader aan te bieden. Waarom vindt ge dat zoo slecht?

GUY: Ik zou het alleen dan zeer heilig en zeer goed kunnen vinden zoo te handelen, als gij deedt, wat God ons bevolen had. Maar om dingen te doen volgens onze eigen fantasie, wanneer er sprake met de dingen die beneden zijn. Als Eersteling van alle toekomstige aarde-en-hemelingen, met een lichaam, dat aarde en hemel beiden toebehoort, occupeerde Hij de aarde en gaat Hij over de aarde, om „Zijn eeuwige hemel-heerlijkheid in te brengen en te vertoonen in de continuïteit van het menschenleven. Hij houdt ze daarin, veertig dagen lang." Zooals Hij de „diastase-in-antithese op aarde concreet vertoond heeft" door Zijn nedervaart-ter-helle, „evenzoo zal Hij ook thans weer de diastase-in-conjunctie hier in den tijd, in de geschiedenis concreet doen zien, veertig dagen lang." (Schilder, „Wat is de hemel", bl. 147). Zooals Hij de hel op aarde bracht op Golgotha, zoo brengt Hij nu den hemel op aarde, in Zijn wandelen van Jeruzalem naar Galilea en weer terug naar den Olijfberg. Maar Hij houdt dat hemel-leven-op-aarde langer vast dan het hellewoeden, omdat Zijn komst en werk niet bedoelt de conjunctie van aarde en hel, maar van aarde en hemel. Daarom toefte Hij om de aarde te verlaten; het is, of Hij talmt, omdat Zijn Middelaars-hart zich verheugt over de profetisch-geschoolde eschatologische samenvloeiing van hemel en aarde. „Daar staat dan, het gelaat naar den hemel toegekeerd, de Menschenzoon, die reeds de glorie aan zich heeft, waarop de hemel altijd voor de aarde hoopte... Hij blijft nog in gemeenschap met de aarde staan. Hij doet dat veertig dagen lang. Hij neemt daarin bezit van de aarde, als drager van de hemel-glorie." (Schilder).

Als Ds Tom hieraan de opmerking toevoegt:

Leeken en lijken.

Onze tijd is die van het leeken-apostolaat op elk gebied.

De politieke leek is de vereerde leider in onze dagen, zijn simpele probleemstelling en de eenvoudige oplossing trekken de massa onweerstaanbaar aan.

De geneeskundige leek praktijkt er tien doctoren onder, ook weer omdat hij het probleem stelt in zijn pure eenvoudigheid: Hoe komt men daar vanaf?

Van de groote leeken-evangelisaties onzer dagen behoeft ik niet eens te spreken, ook hier is het de simpelheid die pakt: Hoe word ik de beste christen in den kortst mogelijke tijd?

Om haar plaats in zulk een tijd te behouden, moeten wetenschap en kunst wel meedoen. De wetenschap verlooft zich liefst in een badpak, de kunst loopt in een overall.

Ik heb niets tegen leeken, hoe zou ik dat kunnen hebben?

Ik heb in mijn korte leven al eens eerder zoo'n tijd medegemaakt... en weer zien vergaan.

Daar is in dit alles een bestel onzes Gods. Die verhoogt en vernedert en ook in Zijn Kerk ieder deel van het lichaam tot zijn recht doet komen.

Er is niet alleen een Jesaja, de man van koninklijk bloed, maar ook Amos, de veeboeder.

Er is niet alleen een Paulus, die eens zat aan de voeten van Gamaliël, maar ook een Petrus, die zat aan de voeten van Zebedeüs, de netten vermakende.

Doch op één voorwaarde, dat Jesaja en Amos, Paulus en Petrus dezelfde waarheid prediken in hun onderscheiden vorm, naar de verschillende behoeften en overeenkomstig de taak in hetzelfde koninkrijk hun gegeven door denzelfden God.

Leeken? Best, als God ze geeft en God ze roept.

Maar geen lijken alstublieft!

Geen andere beweging dan van den levend-makenden Geest.

Dien levendmakenden Geest kunnen wij op twee manieren weerstaan.

Wij kunnen dien weerstaan door doode theorie, door vastgevroren dogmatisme.

Maar wij kunnen dien ook weerstaan door bewegelijke en bewegende menschen.

Daartegen is een ernstige waarschuwing niet overbodig.

God alleen is groot, wij lilliputters met een toga of zonder een toga, hebben in deze wereld Zijn Woord te spreken en het Zijne alleen.

Wee ons, als wij dat evangelie niet verkondigen! Wee ons, als wij dat evangelie niet verkondigen!

N. B.

is van den godsdienst, dat is niet heilig, maar profanatie der heilige Sacramenten, zooals het zeer goed gezegd is tegen Saul (I Samuel 15), die een offer wilde brengen, dat God hem niet bevolen had. Samuel zegt hem: Gelooft gij, dat de Heere meer behagen schept in brandoffers en offeranden dan dat men Zijn gebod gehoorzaamt? Zie daar, gehoorzaamheid is meer waard dan een offer, en luisteren is beter dan schapenvet. Want

„Doel van deze woorden zal echter niet zijn, te beweren, dat Christus, wanneer Hij niet bij Zijn discipelen op aarde was, met dat in-bezit-nemen van de aarde zich bezig hield", dan heeft hij den zin der woorden m.i. toch niet gegrepen, door zich dat in-bezit-nemen al te plastisch voor te stellen. Er is ook een in-bezit-nemen naar den geest; zooals een erfprins door het rijk van zijn vader reist en het met zijn oogen in bezit neemt in de zekerheid, dat het hem straks ten erfdeel zal vallen, ja dat hij er reeds de wettige eigenaar van is.

Daarom is het verblijf van Christus op aarde tusschen graf en hemel niet zinloos en doelloos en werkeloos geweest, maar is het vol van betekenis en profetische kracht, ook buiten de oogenblikken, waarop Hij zichtbaar bij de Zijnen vertoefde.

W.

N. S.

1) Het getal 40 heeft hier behalve de letterlijke betekenis ook symbolische waarde. Het wordt in de Schrift herhaaldelijk gebruikt voor perioden van voorbereiding en afzondering, die voorafgaan aan langdurige tijdperken van ingespannen werkzaamheid of triomfante heerlijkheid; zoo wel in het leven van personen, het volk Israël en van den Heiland. Vgl. Mozes (40 jaar oud, als hij naar zijn volk gaat en opnieuw na 40 jaar zendt God hem tot Farao; Hand. 7:23; Ex. 7:7; 40 dagen op den Sinai, Ex. 24:18); Elia; de woestijnreis; de verzoeking in de woestijn. De getallen-symboliek geeft echter in historische boeken niet het recht om de primaire, letterlijke betekenis los te laten.